
ПОНЯТТЯ КОРУПЦІЇ, ЇЇ СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Олена БОБОКАЛ
Олена КУЧАК

Корупція в Україні перетворилася на одну з головних загроз національній безпеці та демократичному розвитку держави. Негативний вплив даного явища на усі аспекти політичного і соціально-економічного розвитку суспільства і держави має комплексний та системний характер. Така ситуація підтверджується висновками вітчизняних та зарубіжних експертів, політичних та громадських діячів тощо.

За дослідженням міжнародної організації “Transparency International” у 2020 р. Україна у щорічному рейтингу країн за рівнем корумпованості зайняла 117 місце серед 180 країн світу [7]. При цьому останнім часом в Україні спостерігається стала тенденція зростання сприйняття громадянами поширеності корупції у переважній більшості сфер суспільного життя. Тобто, одним із найбільш поширених суспільно небезпечних явищ в Україні визнано корупцію, небезпечним виявом якої є корупційні злочини.

Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з корупцією стає дедалі більш необхідною складовою міжнародно-правового співробітництва в боротьбі зі злочинністю. У рамках ООН і Ради Європи було відкрито для підписання низку міжнародних конвенцій, які повинні інтенсифікувати міжнародну співпрацю держав щодо запобігання корупції. До вказаної співпраці долучається й Україна, і за цих умов особливої ваги набуває: ґрунтовний правовий аналіз значних за обсягом та різноманітних за змістом юридичних зобов’язань, що виникають унаслідок такого співробітництва; міжнародно-правової позиції України в міжнародних

антикорупційних органах; наслідків міжнародної антикорупційної співпраці для українського законодавства та суспільства загалом.

Незважаючи на розгалужену систему антикорупційного законодавства в Україні, посилену увагу суспільства, позитивні зміни відбуваються занадто повільно. Негативний вплив корупції на суспільне життя держави потребує детального вивчення та дослідження. Причина розвитку корупції безпосередньо пов'язана з нелегким становленням незалежної держави України як члена міжнародного і європейського рівнів.

Особливої уваги потребують питання удосконалення механізму боротьби з корупційними злочинами взагалі, у тому числі з хабарництвом. Багато учених і практиків приходять до висновків, що перед тим як виділити таку категорію злочинів, як корупційні, необхідно сформулювати більш широке суспільне явище – корупцію. Дослідження цього виду злочинності доцільно розпочати зі з'ясування сутності корупції як складової корупційної злочинності. При тому, що вона є головним чинником, яка реально загрожує національній безпеці України, є занадто розповсюдженою та завдає значної шкоди всім сферам суспільного життя.

Термін “корупція” походить від словосполучення латинських слів “correi” та “gumpere” (correi – обов’язкова причетність кількох представників однієї із сторін до справи, gumpere – порушувати, ламати, пошкоджувати, скасовувати) [6]. З часом утворилося самостійне поняття – corrumpere, що означає участь у діяльності кількох (не менше двох) осіб, мета яких полягає у пошкодженні процесу керування справами суспільства.

Термін “корупція” почали широко використовувати наприкінці 80-х років ХХ ст. До того використовували терміни “хабарництво”, “зловживання службовим становищем”, “попуск” тощо.

Термін “корупція” в політичному лексиконі означає “підкуп” і “продажність” службових осіб, охоплюючи тим самим два взаємозв’язаних аспекти однієї із форм відчуження “слуг народу” від самого народу.

На думку І. Жданова, основні підходи до розуміння корупції можна звести до такого:

корупція розуміється як підкуп-продажність державних службовців;

корупція розглядається як зловживання владою або посадовим становищем, здійснене з певних особистих інтересів;

корупцію розуміють як використання посадових повноважень, статусу посади, а також її авторитету для задоволення особистого інтересу або інтересів третіх осіб;

корупція розглядається як елемент (ознака) організованої злочинності.

При цьому С. В. Максимов, В. С. Овчинський, Г. Ф. Хохряков вважають, що корупція – це використання уповноваженими на використання державних функцій (або прирівняних до них) особами свого статусу та пов’язаних з ним можливостей для непередбаченого законом отримання матеріальних та інших благ і переваг, а також протиправне надання їм цих благ і переваг фізичними і юридичними особами [5].

При цьому в антикорупційних нормативно-правових актах поняття “корупційна злочинність” відображається опосередковано, її можна визначити лише проаналізувавши ознаки, які притаманні діянням, що містять у собі склад корупційного злочину, який нормативного визначення на законодавчому рівні не має.

Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 р. передбачає встановлення у національному законодавстві країн, що приєдналися до неї, кримінальної відповідальності за такі види корупційних діянь:

1) хабарництво (учинене як державними посадовими особами, так і в приватному секторі);

-
- 2) зловживання впливом;
  - 3) відмивання доходів, отриманих від злочинів, пов'язаних із корупцією;
  - 4) фінансові злочини [1].

Інший документ ООН (Довідковий документ про міжнародну боротьбу з корупцією) формулює поняття корупції як “зловживання державною владою для одержання вигоди в особистих цілях”. Тобто у міжнародному праві корупційні злочини є загально визнаними, що дає підставу для виокремлення такого виду злочинності, як корупційна.

Поняття “корупційний злочин” – поняття конвенційне, тобто таке, що має відповідний нормативно-правовий зміст. Воно, як і інше – “корупційне правопорушення” – вживається у такому міжнародному документі, як Конвенція про кримінальну відповідальність за корупцію, прийнятій 4 листопада 1998 р. у Страсбурзі і відкритій для підписання 1999 р. Тобто це поняття є загально визнаним у міжнародному праві, що дає можливість стверджувати про виділення такої групи злочинів в принципі, та використання такого терміна для потреб національного права.

Тобто із зазначених визначень понять “корупція” та “корупційні діяння” та інших положень Закону України “Про запобігання корупції” випливає, що корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією, є злочинними [3].

Однак доводиться констатувати, що реформування вітчизняного антикорупційного законодавства є незавершеним, а окремі положення законодавства не відповідають повною мірою світовим антикорупційним стандартам, передбаченим Конвенцією ООН проти корупції, кримінальною конвенцією про боротьбу з корупцією (ETS 173), додатковим протоколом до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 191), згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, рекомендаціями Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO) та інших міжнародних інституцій.

Список використаних джерел

1. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) від 27 січня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VII. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua>
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
4. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Кримінологія : навч. посібник / за ред. Б. М. Головкіна. Київ : Право, 2020. С. 384.
6. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : монографія. Київ : КНТ, 2019. 368 с.
7. Офіційний сайт “Радіо Свобода” URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/indeks-spryjniattia-korupciji-2020>